

УДК 811.161.2'373.46:004

DOI https://doi.org/10.24919/2663-6042.15.2021.31

ТЕРМІНІЗАЦІЯ ПИТОМИХ ДІЄСЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ПОПОВНЕННЯ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ СФЕРИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Смєнова Л. В.

Лиманська філія Української державної академії залізничного транспорту

У статті розглянуто утворення дієслівних термінів сфери комп'ютерних технологій унаслідок термінізації як одного з найбільш продуктивних механізмів семантичної деривації в українській мові. Передусім наголошено на перекладі як основному етапові становлення термінів сфери комп'ютерних технологій, що зумовлено зародженням комп'ютерної галузі в США й звідси англійським походженням комп'ютерної термінології. Окреслено специфіку формування дієслівних термінів сфери комп'ютерних технологій як важливого засобу української комп'ютерної термінології. З огляду на спосіб перекладу з мови-донора (еквівалентний й безеквівалентний) дієслова уналежнено до двох типів – ті, які мають перекладний відповідник (запозичений чи питомий), і ті, які не мають такого відповідника. У межах перекладних еквівалентних відповідників визначено механізми семантичної деривації – термінізацію й транстермінізацію. Висвітлено сутність термінізації й досліджено її особливості з урахуванням дієслівного термінотворення й участі питомих відповідників у цьому процесі. Наголошено, що основним прийомом термінізації питомих дієслівних відповідників є метафоризація, оперта на асоціацію й аналогію. Проаналізовано категорійносемантичну природу питомих дієслів української мови як перекладних еквівалентів. З'ясовано, що найчастіше процесу термінізації зазнають дієслова на позначення дії, зокрема конкретної фізичної дії (вивантажити / вивантажувати, вирівняти / вирівнювати, вирізати / вирізувати, витерти / витирати, витягти / витягати тощо), інтелектуальної діяльності (запам'ятати / запам'ятовувати, записати / записувати, зчитати / зчитувати тощо), руху-переміщення (ввести / вводити, ввійти / входити, вивести / виводити, вийти / виходити, зайти / заходити, зсунути / зсувати, змістити / зміщувати, крутити, навести / наводити та ін.). Простежено особливості розвитку семантичної структури утворених термінів у тому чи тому контексті.

Ключові слова: термін сфери комп'ютерних технологій, дієслівний термін, семантична деривація, термінізація, перекладний відповідник, питомий відповідник, мова-донор, мова-реципієнт, лексико-семантичний варіант, сема.

Smienova L. V. Terminologization of the authentic verbs for the designation of action as a mechanism for the development of terminology in the field of computer technologies. The article considers the formation of verbal terms in the field of computer technologies due to terminologization as one of the most productive mechanisms of semantic derivation in the Ukrainian language. Primary attention is focused on translation as the main stage of forming terms in the field of computer technologies, conditioned by the fact that the United States is the place where the computer industry originated, and hence the English origin of the computer terminology. The specifics of the formation of verbal terms in the field of computer technologies as an important means of the Ukrainian computer terminology system are determined. According to the method of translation from the donor language (equivalent and non-equivalent), verbs are divided in two types – verbs that have a translation equivalent (borrowed and native) and verbs that do not have it. The mechanisms of semantic derivation – terminologization and transterminologization within the limits of translation equivalents are established. The essence of terminologization is clarified and its features are studied taking into account the verb term formation and the participation of authentic equivalents in this process. It is highlighted that the main method of terminologization of authentic verbal equivalents is metaphorization based on association and analogy. The article analyzes the categorical semantic nature of Ukrainian authentic verbs as translation equivalents. It is ascertained that verbs denoting action, in particular a specific physical action (vyvantazhyty / vyvantazhuvaty, vyrivniaty / vyrivniuvaty, vyrizaty / vyrizuvaty, vyterty / vytiryaty, vytyahy / vytyahaty etc.), intellectual activity (zapamiataty / zapamiatovuvaty, zapysaty / zapysuvaty, zchytaty / zchyuvaty etc.), traffic-movement (vvesty / vvodyty, vviyty / vkhodyty, vyvesty / vyvodyty, vyity / vykhodyty, zaity / zakhodyty, zsunuty / zsuvaty, zmistyty / zmishchuvaty, krutyty, navesty / navodyty and others) undergo the process of terminologization the most often. The peculiarities of the development of the semantic structure of the formation of terms in a particular context are observed.

Key words: term of computer technologies, verbal term, semantic derivation, terminologization, translation equivalent, authentic equivalent, language-donor, language-recipient, lexical-semantic variant, seme.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Глобалізаційні процеси зумовлюють зміну пріоритетів: якщо спершу запорукою розквіту тієї чи тієї галузі виробництва вважали матеріал, енергію й капітал, то сьогодні визначаль-

ним чинником якісних змін у суспільстві є інформація, або т. зв. інформаційний ресурс.

Інформатизація як процес активного формування та всебічного використання інформаційного ресурсу передбачає випрацювання умінь і навичок користу-

ватися різними засобами та механізмами для пошуку, збору, нагромадження, зберігання, перероблення й передавання цього ресурсу, мати вільний доступ до сучасних високорозвинених телекомунікаційних систем, Інтернету, які слугують джерелом інформації, необхідної у тій чи тій сфері для формування наукових знань, що відповідно зумовлює стрімкі темпи комп'ютеризації, тобто забезпечення реалізації всіх названих процесів за допомогою комп'ютерних технологій. А це, своєю чергою, впливає на розвиток комп'ютерної фахової мови, й передусім термінології, яка покликана забезпечувати порозуміння між користувачами цих технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Комп'ютерна галузь одна з наймолодших серед інших галузей і її становлення відбувається досі, проте українське термінознавство вже має певні здобутки в цій царині. Це – студії А. О. Ніколаєвої, І. Б. Ментинської, Г. В. Наконечної, О. В. Гаврилової, І. М. Філюк, С. М. Дерби та ін. Зокрема, А. О. Ніколаєва здійснила спробу комплексно, з урахуванням лексико-семантичного й словотвірного рівнів дослідити терміносистему програмування, комп'ютерних мереж і захисту інформації [9]. Свою версію словотвірного аналізу комп'ютерних термінів запропонувала І. М. Філюк. Дослідниця головно зосередила увагу на описові словотвірних типів морфологічних і неморфологічних способів творення термінів, з'ясувала сутність варіантності комп'ютерних термінів і установила типи словотвірних варіантів [12]. І. Б. Ментинська в серії наукових статей, як одноосібних, так і у співавторстві з Г. В. Наконечною, з'ясувала лексико-генетичні, лексико-семантичні, структурно-словотвірні особливості сучасної комп'ютерної термінології, виявила специфіку лексикографування комп'ютерних термінів, а також розглянула мовностилістичні проблеми, пов'язані з уживанням їх у наукових текстах [3; 4; 5; 6; 7; 8]. О. В. Гаврилова окреслила напрями розвитку комп'ютерної лексики, типологізувала комп'ютерну лексику на термінологію апаратного забезпечення й термінологію програмного забезпечення, схарактеризувала шляхи поповнення термінів кожного типу, спостерегла частотність функціонування їх в українській мові [1; 2].

Окрім іншого, схарактеризовано специфіку творення дієслівних термінів у комп'ютерній термінології, що відбувається різними способами [11]. Твірними для таких термінів слугують дієслова різної категорійносемантичної природи, які по-різному виявляють свій потенціал.

Формулювання мети й завдань статті. Мета пропонованої статті – проаналізувати особливості творення дієслівних термінів сфери комп'ютерних технологій (далі СКТ) унаслідок метафоризації дієслів на позначення дії в українській мові. Реалізація мети передбачає виконання таких **завдань**: 1) окреслити специфіку термінізації як різновиду семантичної деривації термінів в українській мові; 2) з'ясувати категорійносемантичну природу дієслів як твірних для термінів сфери комп'ютерних технологій; 3) описати особливості термінізації дієслів дії як способу утворення комп'ютерних термінів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Одним з найпоширеніших способів творення комп'ютерних термінів з урахуванням перекладу як початкового етапу потрапляння комп'ютерних термінів у ту чи ту мовну систему є семантична деривація. Її репрезентовано двома основними механізмами – термінізацією й транстермінізацією. Термінізацію дефінують як важливий шлях «формування українських терміносистем, суть якого полягає в поняттєво-термінологічній спеціалізації семантики мовної одиниці, унаслідок чого вона набуває ознак терміна й відповідає вимогам до нього, а також посідає своє місце в терміносистемі, вибудовує певні відношення з іншими її складниками» [10, 78]. Термінізації можуть зазнавати як запозичені дієслова, так і питоми. Щодо питомих, то одну з найбільш кількісно наповнених груп становлять дієслова на позначення дії, зокрема *ввести / вводити, вибрати / вибирати, вивести / виводити, вивільнити / вивільняти, видаляти / видаляти, виділити / виділяти, вийти / виходити, вирізати / вирізувати, витерти / витирати, відвідати / відвідувати, заборонити / забороняти, завантажити / завантажувати, задати / задавати, закрити / закривати, замостити / замоцувати, запам'ятати / запам'ятовувати, записати / записувати, запустити / запускати, зберегти / зберігати, згортати / згорнути, зчитати / зчитувати, надіслати / надсилати, назвати / називати, обрізати / обрізувати, обтягти / обтинати, очистити / очищати, передати / передавати, перейти / переходити, перемістити / переміщувати, перетягти / перетягувати* та ін. Серед механізмів термінізації, які традиційно виділяють [11, 11], переважають дієслівні терміни, утворені внаслідок метафоризації значення твірного дієслова. Примітно, що метафоризації здебільшого зазнає семантика дієслів, що експлікують власне дію, зокрема конкретну фізичну дію (*вивантажити / вивантажувати, вирівняти / вирівнювати, вирізати / вирізувати, витерти / витирати, витягти / витягати тощо*), інтелектуальну діяльність (*запам'ятати / запам'ятовувати, записати / записувати, зчитати / зчитувати тощо*), рух-переміщення (*ввести / вводити, вийти / виходити, вивести / виводити, вийти / виходити, зайти / заходити, зсунути / зсувати, змістити / зміщувати, крутити, навести / наводити та ін.*) тощо. Поодинокі репрезентовані випадки метафоризації семантики дієслів стану.

Дієслова на позначення **конкретної фізичної дії** як різновиду дієслів, що виражають дію, зокрема *вивантажити / вивантажувати, вирівняти / вирівнювати, вирізати / вирізувати, витерти / витирати, витягти / витягати, відкрити / відкривати, завантажити / завантажувати, замостити / замоцувати, звільнити / звільняти, згорнути / згортати, обрізати / обрізувати, обтягти / обтинати, очистити / очищати, приховати / приховувати, розгорнути / розгортати* та ін., досить часто слугують твірними дієслівних термінів СКТ.

Дієслово *вирівняти / вирівнювати*, яким перекладено англійський комп'ютерний термін *to justify*, у загальних тлумачних словниках подано зі значеннями: 1) 'робити що-небудь рівним, без заглибин,

виступів || робити прямим, випрямляти, розправляти що-небудь зігнуто || робити рівномірним»; 2) 'робити рівним по вертикалі або горизонталі положення кого-, чого-небудь'; 3) 'розміщати, ставити по прямій лінії (ряд, колону і т. ін.)' (ВТССУМ, 148; СУМ-20, II, 413–414). Другий зафіксований лексико-семантичний варіант ('робити рівним по вертикалі або горизонталі положення кого-, чого-небудь') послугував основою для спеціалізації цього значення, реалізованої в дефініції спільнозвучного терміна СКТ 'робити всі написані у документі рядки такими, щоб вони мали однакову довжину, починалися й закінчувалися на одному рівні' (АУТС, 288), або 'розмістити рядки тексту рівномірно вздовж лівого та правого країв, вставляючи додатковий простір між словами в кожному рядку' (Англ.-укр. глос., 98), напр.: *Word дозволяє відкривати багато вікон для одночасної роботи з декількома текстами, а також розбити одне активне вікно по горизонталі на два й вирівняти їх* (Я. Бакушевич, 139); *Кнопка «Вирівняти / Розподілити» дає змогу вирівняти відносно певного боку (лівого або правого, зверху або знизу, центру, горизонтально або вертикально) декілька виділених об'єктів* (Я. Бакушевич, 177).

Проте дібраний фактичний матеріал уможливило виокремити ще два термінні значення дієслова *вирівняти / вирівнювати*, які не значаться в досліджуваних лексикографічних джерелах і які розвинулися на основі семи 'робити рівномірним', частково репрезентованої в першому лексико-семантичному варіанті загальнозживаного дієслова *вирівняти / вирівнювати*, – 'посунути межі таблиць так, щоб вони візуально були однаковими', напр.: *Автоформат таблиці дозволяє автоматично підбирати розміри таблиці за вмістом або шириною вікна <...>, а також вирівняти ширину стовпчиків і висоту рядків* (Я. Бакушевич, 175), і 'збалансувати позначувані параметри', напр.: *Відкрийте зображення на окремій вкладці та клацніть кнопку «Вирівняти» якравість / контрастність / гама / баланс* (В. Березовський, 132).

З чотирма лексико-семантичними варіантами зафіксовано в тлумачних словниках дієслово *вирізати / вирізувати* (англ. *to cut*): 1) 'ріжучи, відокремлювати від чого-небудь або виймати, видаляти з чогось, звідкись'; 2) 'ріжучи, обрізуючи, виготовляти що-небудь'; 3) 'чим-небудь гострим, ріжучим робити візерунки, написи і т. ін.'; 4) 'винищувати холодною зброєю всіх чи багатьох' (СУМ-20, II, 416). Перший лексико-семантичний варіант частково послугував основою для продукування комп'ютерного дієслівного терміна із семантикою 'виділити потрібний фрагмент та переслати його у відповідний буфер чи у тимчасову пам'ять' (АУТС, 133), розвиненою внаслідок метафоризації первинного значення (перенесення значення відбулося за подібністю позначуваної дії), напр.: *Ці команди відповідно копіюють або вирізають (забирають) вибрані об'єкти в буфер обміну* (Я. Глинський, 94); *Виокремлену ілюстрацію можна скопіювати або вирізати в буфер, а також просто вилучити відповідними командами меню Правка (Edit)* (В. Горлач, 68).

У результаті метафоризації значення за подібністю виконуваної дії 'наповнювати що-небудь (віз, вагон, судно і т. ін.) вантажем' (СУМ-20, V, 61), вираженого дієсловом *завантажити / завантажувати* (англ. *to download*), постав спільнозвучний дієслівний термін із семантикою 'передавати інформацію (дані, програми та ін.) з одного інформаційного пристрою до іншого з метою її використання або застосування під час виконання певних операцій' (СУМ-20, V, 61). Цю ж семантику, правда, з незначною зміною формулювання відображено в дефініціях, поданих в інших словниках, пор.: 'скачувати пересилання файлу (комп'ютерною мережею) з віддаленого комп'ютера; пересилання інформації з одного пристрою на інший' (АУТС, 168); 'переміщати програму із зовнішнього пристрою в оперативну пам'ять ПК [персонального комп'ютера]' (ТЗІ, 330 (→ *віддієсл. ім.*)); 'пересилати дані з носія даних до основної пам'яті або з основної у регістру з метою безпосереднього використання їх в операціях процесора' (ТЗІ, 14). Приклади ілюструють сутність позначуваної реалії. До того ж докладний аналіз функціонування цього терміна в різних контекстах дав змогу простежити тенденції контекстного оточення цього терміна й відповідно можливості синонімною заміни. Зокрема, за умови керування дієслівного терміна *завантажити / завантажувати* іменниками *шаблон, драйвер, програма*, найчастіше його синонімами в цьому контексті є дієслова *помістити, установити*, напр.: *У MS-DOS 2.0 з'явилась можливість завантажувати в пам'ять додаткові драйвери для роботи* (Я. Бакушевич, 44); за умови керування іменниками *дані, файл, сторінка* – дієслово *імпортувати*, напр.: *...браузер завантажує дані з Інтернет й демонструє гіпертекстовий документ...* (Я. Бакушевич, 257). «Англійсько-український глосарій виробів Microsoft» (за ред. проф. Богдана Рицара) фіксує ще одне значення дієслівного терміна *завантажити / завантажувати*, використуваного в комп'ютерній сфері, – 'увімкнути ПК [персональний комп'ютер]' (Англ.-укр. глос., 34). Частота зживання терміна з такою дефініцією, правда, значно нижча, напр.: *Завантажити систему – значить запустити комп'ютер, у процесі чого зчитуються усі файли, необхідні для подальшої роботи операційної системи* (Я. Бакушевич, 281).

Ще одним дієслівним терміном, мотивувальним для якого послугувало дієслово на позначення конкретної фізичної дії, є *замостити / замощувати* (англ. *to tile*). У тлумачних словниках його фіксують зі значеннями: 1) 'вистилати, покривати якусь поверхню або закривати, закладати вибоїну, отвір (каменем, дерев'яними брусками, дошками і т. ін.)'; 2) 'класти, розміщувати щось кругом, по всій поверхні кого-, чого-небудь; обкладати' (СУМ-20, V, 358). Унаслідок метафоризації (за подібністю виконуваної дії) першого наведеного значення постав комп'ютерний термін з дефініцією 'заповнити простір на моніторі або на його ділянці багатьма копіями того самого зображення' (Англ.-укр. глос., 161), напр.: *Існує можливість замостити Робочий стіл малюнком, розміщеним у вікні редактора* (Я. Бакушевич, 119).

Кількісно обмеженою є друга група дієслівних термінів, мотивованих дієсловами на позначення інтелектуальної (мисленнєвої) діяльності. Це, зокрема, *задати / задавати, запам'ятати / запам'ятовувати, записати / записувати, зчитати / зчитувати* та ін.

Дієслово *запам'ятати / запам'ятовувати* (англ. *to store, to memorize*) у тлумачних словниках української мови відоме зі значеннями: 1) 'зберігати, тримати в пам'яті'; 2) 'рідко втратити в пам'яті, забути'; 3) 'спец. фіксувати інформацію (про спеціальні пристрої)' (ВТССУМ, 410; СУМ-20, V, 396). Третій лексико-семантичний варіант 'спец. фіксувати інформацію (про спеціальні пристрої)', який розвинувся внаслідок перенесення значення 'зберігати, тримати в пам'яті' (за подібністю до названої твірним дієсловом дії), власне репрезентує дефініцію дієслівного терміна СКТ. Подібні тлумачення цього терміна засвідчено й в інших лексикографічних джерелах, пор.: 'фіксувати інформацію в пам'яті комп'ютера' (НРУАТСІ, 123 (→ *віддієсл. ім.*)), напр.: *В Office365 не потрібно запам'ятовувати електронні адреси кореспондентів, – достатньо знати прізвище адресата, а система сама підкаже адресу електронної скриньки* (С. Литвинова, 8).

Іноді подибуємо випадки, коли творення терміна сфери комп'ютерних технологій може супроводжуватися подвійною метафоризацією. Таке маємо тоді, коли спершу внаслідок переосмислення значення твірного слова (на основі подібності виконуваних людиною дій) постає вторинне, термінно пов'язане значення, але виконання дії, названої цим терміном, ще реально або умовно приписують людині, напр.: *Програміст, послуговуючись випрацюваним для цього алгоритмом натискання клавіші, запам'ятовує введену інформацію на флеш-карту* (М. Редько, 285). Згодом же відбувається переосмислення значення дії, номінованої терміном, у напрямку від називання дії, властивої особі, до процесу, перебіг якого характерний для не-особи. Інакше кажучи, на кінцевому етапі сформовано комп'ютерний термін унаслідок персоніфікації першого термінного значення. У результаті натрапляємо в текстах на комп'ютерний термін *запам'ятати / запам'ятовувати*, утворений у результаті першої і другої метафоризації, пор.: *У реченні Під час роботи з Internet браузер запам'ятовує адреси вебсайтів і сторінок, які ви переглядали...* (О. Ярмуш, 154); *Ці програми запам'ятовують дані про стан програми та системних областей дисків у нормальному стані*

(до зараження) і порівнюють ці дані у процесі роботи ПК [персонального комп'ютера] (Л. Борян, 38).

Так постають й інші комп'ютерні терміни, мотивовані дієсловами на позначення інтелектуальної діяльності, зокрема *записати / записувати* (англ. *to write, to record*) зі значенням 'фіксувати будь-яку інформацію на матеріальному носії для наступного відтворення або використання' (СУМ-20, V, 413–414), *зчитати / зчитувати* (англ. *to read*) зі значенням 'спец. «витагувати» за допомогою електронного пристрою інформацію, що міститься в його носіях (графічному зображенні, магнітній стрічці, перфострічці, запам'ятовувальному пристрої і т. ін.), для її подальшого використання' (ВТССУМ, 484; СУМ-20, VI, 414), або 'одержувати дані із запам'ятовувального пристрою, із носія даних чи інших джерел' (ДСТУ 2228-93, п. 1.1 (→ *віддієсл. ім.*); НРУАТСІ, 453 (→ *віддієсл. ім.*)) тощо, пор.: *Точне копіювання необхідне, наприклад, коли користувач хоче зібрати з декількох своїх дисків необхідну інформацію і записати її в такому самому вигляді на окремий диск* (Є. Чемес, 297) і *Односесійний режим запису (Session-At-Once – SAO) – це такий режим, при якому лазер за один прохід записує одну сесію...* (Є. Чемес, 288); *Контролер зчитує значення керуючого регістра і бачить команду «write»...* (В. Шеховцов, 364) і *Файли з комп'ютерними даними зчитують приводи дисків комп'ютерів, а звукові записи відтворюють побутовими музичними програвачами* (Є. Чемес, 305).

Висновки й перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Одним зі шляхів формування власне української термінології сфери комп'ютерних технологій є послуговування в ній на позначування процесу, дії чи стану дієслівними термінами, які роблять висловлювану думку більш динамічною, природною, що відображає самотність граматичної організації формування думки українців. Серед питомих дієслів як перекладних еквівалентів англійських дієслівних термінів помітне місце посідають вербати на позначення дії, зокрема конкретної фізичної дії, мисленнєвої діяльності тощо. Термінізація цих дієслів відбувається за рахунок метафоризації, опертої на аналогію (функційну чи візуальну) до тієї чи тієї реалії або асоціації з тими чи тими уявленнями.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в окресленні особливостей творення дієслівних термінів сфери комп'ютерних технологій унаслідок термінізації інших підгруп дієслів на позначення дії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилова О. В. Місце комп'ютерної термінології в українській мові. *Лінгвістичні дослідження* : зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2017. Вип. 45. С. 189–193.
2. Гаврилова О. В. Термінологія комп'ютерного програмного забезпечення. *Дослідження з лексикології і граматики української мови* : зб. наук. праць до 100-річчя Дніпров. нац. ун-ту імені О. Гончара (1918–2018 рр.). Дніпро : ЛІРА, 2017. Вип. 18. С. 11–17.
3. Ментинська І. Лексико-генетичні особливості сучасної комп'ютерної термінології. *Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2014. № 791. С. 71–74.
4. Ментинська І. Сучасні тенденції термінознавчих досліджень (на матеріалі комп'ютерної термінології). *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць. 2018. Вип. 31. С. 33–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPUT_2016_842_18.
5. Ментинська І. Б. Синонімія в сучасній комп'ютерній термінології. *Термінологічний вісник* : зб. наук. праць. Київ : Інститут української мови НАНУ, 2015. Вип. 3 (2). С. 177–183.

6. Ментинська І. Б., Наконечна Г. В. Комп'ютерний термін як одиниця терміносистеми: ступінь відповідності вимогам. *Український смисл* : наук. зб. 2018. С. 23–31.
7. Ментинська І. Б., Наконечна Г. В. Становлення української комп'ютерної термінології : лексикографічний аспект. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2018. № 2 (16). С. 273–278.
8. Ментинська І., Наконечна Г. Структурно-словотвірні особливості сучасної комп'ютерної термінології. *Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2016. № 842. С. 86–91.
9. Ніколаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2002. 16 с.
10. Петрова Т. Шляхи формування сучасної української фітомеліоративної термінології : термінологізування загальноживаної лексики й ретермінологізування лексики інших наук. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Проблеми української термінології* : зб. наук. праць. 2017. № 869. С. 77–82.
11. Сменова Л. В. Лексико-словотвірні процеси в системі дієслів-термінів сфери комп'ютерних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Дрогобич, 2021. 20 с.
12. Філюк І. М. Динамічні процеси у формуванні української терміносистеми інформатики (словотвірний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2007. 23 с.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Англ.-укр. глос.** – Англійсько-український глосарій виробів Microsoft / за ред. проф. Богдана Рицара. Львів : ЕКОінформ, 2006. 208 с.
- АУТС** – Англо-український тлумачний словник з обчислювальної техніки, Інтернету і програмування / авт.-укл. Е. М. Проїдаков, Л. А. Теплицький. Київ : ВД «СофтПрес», 2005. Вид. 1. 552 с.
- ВТССУМ** – Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
- СУМ–20** – Словник української мови : у 20 тт. / гол. наук. ред. В. М. Русанівський; НАН Укараїни, Укр. мов.-інформ. фонд. Київ : Наукова думка, 2010–2018. Т. I–IX.
- ТСзІ** – Тлумачний словник з інформатики / авт.-укл. : Г. Г. Півняк; Б. С. Бусигін, М. М. Дівізінюк та ін. Донецьк : Нац. гірн. ун-т, 2010. 600 с.
- ТзІ** – Тезаурус з інформатики : веб-сайт. URL: <file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Тезаурус%20інформатика.pdf>

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Бакушевич Я. М., Капаціла Ю. Б. Інформатика та комп'ютерна техніка : навч. методичний посібник. Тернопіль : ТІСІТ, 2007. 292 с.
2. Березовський В. С., Потієнко В. О., Завадський І. О. Основи комп'ютерної графіки : навч. посібник. Київ : Вид. група ВНУ, 2009. 400 с.
3. Борян Л. О. Комп'ютери та комп'ютерні технології : курс лекцій. Миколаїв, 2019. 139 с.
4. Глинський Я. М. Комп'ютер у кожний дім : самовчитель. Львів : СПД Глинський, 2008. 256 с.
5. Горлач В., Левченко О. Табличний процесор Microsoft Excel. 1998. 103 с.
6. Литвинова С. Г., Спірін О. М., Анікіна Л. П. Хмарні сервіси Office 365 : навч. посібник. Київ : Компрінт, 2015. 170 с.
7. Редько М. М. Інформатика та комп'ютерна техніка : навч.-методич. посібник. Вінниця : Нова книга, 2007. 568 с.
8. Чемес Є. О., Ямпольський Ю. С. Цифровий запис та відтворення інформації : навч. посібник. Одеса : Наука і техніка, 2008. 404 с.
9. Шеховцов В. А. Операційні системи : підруч. для вищих навч. закладів. Київ : Видавнична група ВНУ, 2005. 576 с.
10. Ярмуш О. В., Редько М. М. Інформатика і комп'ютерна техніка : навч. посібник. Київ : Вища школа, 2006. 359 с.

REFERENCES

1. Havrylova, O. V. (2017). Mistse kompiuternoї terminolohii v ukrainśkii movi [The place of computer terminology in the Ukrainian language]. *Linhvistychni doslidzhennia*: zb. nauk. prats KhNPU im. H. S. Skovorody, 45, 189–193 [in Ukrainian].
2. Havrylova, O. V. (2017). Terminolohiia kompiuternoho prohramnoho zabezpechennia [Computer software terminology]. *Doslidzhennia z leksykolohii i hramatyky ukraїnskoi movy*: zb. nauk. prats do 100-ričchia Dniprov. nats. un-tu imeni O. Honchara (1918–2018 rr.). Dnipro: LIRA, 18, 11–17 [in Ukrainian].
3. Mentynska, I. (2014). Leksyko-henetychni osoblyvosti suchasnoi kompiuternoї terminolohii [Lexical and genetic features of modern computer terminology]. *Visnyk Natsionalnoho un-tu «Lvivska politekhnikha». Seriiia «Problemy ukraїnskoi terminolohii»*, 791, 71–74 [in Ukrainian].
4. Mentynska, I. (2018). Suchasni tendentsii terminoznavchychkh doslidzhen (na materialii kompiuternoї terminolohii) [Current trends in terminological research (based on computer terminology)]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia «Linhvistyka»*: zb. nauk. prats, 31, 33–38. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPUT_2016_842_18 [in Ukrainian].
5. Mentynska, I. B. (2015). Synonimiiia v suchasni kompiuternii terminolohii. *Terminolohichnyi visnyk*: zb. nauk. prats. Kyiv: Instytut ukraїnskoi movy NANU, 3 (2), 177–183 [in Ukrainian].
6. Mentynska, I. B., Nakonechna, H. V. (2018). Kompiuternyi termin yak odynytisia terminosystemy: stupin vidpovidnosti vymoham [Computer term as a unit of terminology: the degree of compliance]. *Ukraїnskyi smysl*: nauk. zb., 23–31 [in Ukrainian].

7. Mentynska, I. B., Nakonechna, H. V. (2018). Stanovlennia ukrainskoi kompiuternoї terminolohii: leksykohrafichnyi aspect [Formation of Ukrainian computer terminology: lexicographic aspect]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia «Filolohichni nauky»*, 2 (16), 273–278 [in Ukrainian].
8. Mentynska, I., Nakonechna, H. (2016). Strukturno-slovotvirni osoblyvosti suchasnoi kompiuternoї terminolohii [Structural and word-forming features of modern computer terminology]. *Visnyk Natsionalnoho un-tu «Lvivska politekhnikha»*. Seriiia «Problemy ukrainskoi terminolohii», 842, 86–91 [in Ukrainian].
9. Nikolaieva, A. O. (2002). Strukturno-semantychna kharakterystyka terminolohii prohramuvannia, kompiuternykh merezh ta zakhystu [Structural and characteristics of a programming terminology, computer nets and information protection]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Kharkiv [in Ukrainian].
10. Petrova, T. (2017). Shliakhy formuvannia suchasnoi ukrainskoi fitomelioratyvnoi terminolohii: terminolohizuvannia zahalnovzhyvanoї leksyky y reterminolohizuvannia leksyky inshykh nauk [Ways of formation of modern Ukrainian phytomeliorative terminology: terminologizing of commonly used vocabulary and reterminologizing of vocabulary of other sciences]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnikha”*. Seriiia: *Problemy ukrainskoi terminolohii*, 869, 77–82 [in Ukrainian].
11. Smienova, L. V. (2021). Leksyko-slovotvirni protsesy v systemi diiesliv-terminiv sfery kompiuternykh tekhnolohii [Lexical and word-formation processes in the system of verb terms in the field of computer technologies]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Drohobych [in Ukrainian].
12. Filiuk, I. M. (2007). Dynamichni protsesy u formuvanni ukrainskoi terminosystemy informatyky (slovotvirnyi aspekt) [Dynamic processes in the formation of the Ukrainian terminology of computer science (word-forming aspect)]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Odesa [in Ukrainian].

DICTIONARIES

- Англ.-укр. глос.** – Anhliisko-ukrainskyi hlosarii vyrobiv Microsoft [English-Ukrainian glossary of Microsoft products] / za red. prof. Bohdana Rytsara. Lviv: EKOinform, 2006.
- АУТС** – Anhlo-ukrainskyi tlmachnyi slovnyk z obchysliuvalnoi tekhniky, Internetu i prohramuvannia [English-Ukrainian explanatory dictionary on computer technology, Internet and programming] / avt.-ukl. E. M. Proidakov, L. A. Teplytskyi. Kyiv: VD «SoftPres», 2005, 1.
- ВТССУМ** – Velykyi tlmachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / ukl. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv; Irpin: VTF «Perun», 2009.
- СУМ–20** – Slovnyk ukrainskoi movy : u 20 t. [Dictionary of the Ukrainian language] / hol. nauk. red. V. M. Rusanivskyi; NAN Ukarainy, Ukr. mov.-inform. fond. Kyiv: Naukova dumka, 2010–2018. T. I–IX.
- ТСзІ** – Tlmachnyi slovnyk z informatyky [Explanatory dictionary of computer science] / avt.-ukl.: H. H. Pivniak; B. S. Busyhin, M. M. Diviziniuk ta in. Donetsk: Nats. hirn. un-t, 2010.
- ТзІ** – Tezaurus z informatyky [Thesaurus in computer science]. Retrieved from: file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Тезаурус%20інформатика.pdf

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATRRIAL

1. Bakushevych, Ya. M., Kapatsila, Yu. B. (2007). Informatyka ta kompiuterna tekhnika [Informatics and computer technology]. Ternopil: TISIT [in Ukrainian].
2. Berezovskyi, V. S., Potiienko, V. O., Zavadskyi, I. O. (2009). Osnovy kompiuternoї hrafiky [Basics of computer graphics]. Kyiv: Vyd. hrupa BHV [in Ukrainian].
3. Borian, L. O. (2019). Kompiutery ta kompiuterni tekhnolohii [Computers and computer technology]. Mykolaiv [in Ukrainian].
4. Hlynskyi, Ya. M. (2008). Kompiuter u kozhnyi dim: samovchytel [Computer in every home: self-taught.]. Lviv: SPD Hlynskyi [in Ukrainian].
5. Horlach, V., Levchenko, O. (1998). Tablychnyi protsesor Microsoft Excel [Microsoft Excel spreadsheet] [in Ukrainian].
6. Lytvynova, S. H., Spirin, O. M., Anikina, L. P. (2015). Khmarni servisy Office 365 [Office 365 cloud services]. Kyiv: Komprynt [in Ukrainian].
7. Redko, M. M. (2007). Informatyka ta kompiuterna tekhnika [Informatics and computer technology]. Vinnytsia: Nova knyha [in Ukrainian].
8. Chemes, Ye. O., Yampolskyi, Yu. S. (2008). Tsyfrovyi zapys ta vidtvorennia informatsii [Digital recording and reproduction of information]. Odesa: Nauka i tekhnika [in Ukrainian].
9. Shekhovtsov, V. A. (2005). Operatsiini systemy [Operating Systems]. Kyiv: Vydavnycha hrupa BHV [in Ukrainian].
10. Iarmush, O. V., Redko, M. M. (2006). Informatyka i kompiuterna tekhnika [Informatics and computer technology]. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].